

С Т А Н О В И Щ Е

от Велислава Атанасова Чавдарова

професор доктор в Катедра „Психология“, Философски факултет

на ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“

за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен

„доктор“

по: област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.2.Психология

докторска програма Педагогическа и възрастова психология

Автор: Антония Георгиева Трайкова

Тема: АГРЕСИЯ И ТРЕВОЖНОСТ ПРИ ДЕЦА В ТИЙНЕЙДЖЪРСКА

ВЪЗРАСТ С ПРОБЛЕМНО ПОЛЗВАНЕ НА ИНТЕРНЕТ

Научен ръководител: проф. д-р Кирилка Тагарева

ПУ „Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

В професионалния и творчески път на Антония Трайкова е налице устойчивост и целенасоченост, разнообразие и прецизност на научните интереси и стремеж към съвместяване на научното развитие в областта на психологията с разнообразна дейност в областта на образованието и консултирането. Докторантката е магистър по право и позитивна психология. Работила е като юрист, като училищен психолог, а в момента е психолог в детска градина. Автобиографията ѝ впечатлява с последователност и надграждане, стремеж към развитие и акцент върху работата с хора. Налице е интелектуален капацитет, заслужаващ позитивна оценка.

Считам, че както профилът на нейната образованост, така и практикуваните дейности, са предпоставка за специфичния избор на темата.

Процедурата по придобиване на ОНС „Доктор“ е проведена коректно, при спазване на всички законови изисквания.

2. Актуалност на тематиката

Дисертационният труд на Антония Трайкова е посветен на интересна, актуална и малко разработвана у нас тема. Все още има малко изследователски материал, посветен на проблема за новопоявилите се феномен „проблемно интернет поведение“, който засяга различни сфери от развитието на личността на децата. Днес чувствителността по този проблем на част от обществото е повишена и изисква различни подходи за овладяване и подпомагане на израстването на младия човек. Тревожността и агресията са традиционно съпътстващи юношеството проблеми, но обвързани с влиянието на интернет-средата, те придобиват нови измерения и се превръщат в заплаха за развитието на личността на тийнейджърите.

В тази връзка Антония Трайкова дефинира ясно изследователските си цели, свързани с анализ на взаимодействието между агресията, тревожността и различните аспекти на интернет поведението при юношите, което може да се свърже с поведенческа зависимост, както и влиянието им върху формирането на индивидуалните профили на тийнейджърите.

3. Познаване на проблема

Дисертационният труд е разработен с разбиране на проблематиката и е показана способност за критична оценка на съществуващите обяснителни модели и йерархията на понятията, от които са изградени. Текстът е четивен, построен логично и критично и насочва към възможните емпирични проверки и приложни аспекти на анализиранияте теоретични конструкции. Литературните източници са ползвани коректно.

4. Методика на изследването

Цялостното планиране на емпиричното изследване, провеждането му и анализите на получената информация, са свидетелство за добрата изследователска култура на докторантката и задълбочено, системно осмисляне на изследваните проблеми.

Оценявам дизайна на емпиричното проучване като оптимален за целта на изследването и проверката на заложените хипотези, а анализите като задълбочени, адекватни и отнесени към хипотезите.

Впечатляващ е обемът на извадката изследвани лица – 399 души, които са на възраст 14-19 г. Реализираното проучване притежава комплексен характер и е балансирано съчетание на експертни анализи. Категорично може да се твърди, че докторантката притежава развити умения за количествено и качествено интерпретиране на данни и коректно обобщаване на събраната информация.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

В структурно отношение дисертацията е с обем 185 стандартни страници, включително използваната литература, приложения и методически инструментариум. Теоретико-емпиричната разработката е онагледена със 17 таблици и 6 фигури.

Библиографията съдържа 39 източника на кирилица, 67 на латиница и 11 уеб източника. Трудът се състои от увод, три глави, изводи, заключение, приложения и библиография. Голяма част от литературните източници са от последните десет години.

Дисертационният труд има оптимална структура и обемни части. Първата глава е теоретична по същността си. Авторката прави експертен прочит и разграничение на изследваните конструкти *агресия, тревожност, проблемно поведение*, обвързани с причините и предпоставките за появата им и влиянието им върху личността.

Във втора глава е описан дизайнът на емпиричното изследване.

Логично и изчерпателно е представен моделът на проучването, включително коректно са формулирани целта, задачите, хипотезите, изследваната съвкупност с подробното ѝ описание, използваният инструментариум за психологично измерване и процедурата за изследване. Резултатите от емпиричното изследване са подложени на статистическа обработка, качествен и количествен анализ и са систематизирани в таблици и фигури.

Като цяло емпиричното изследване е прецизно планирано и проведено, а емпиричната информация качествено обработена и анализирана като са използвани адекватни статистически филтри: проверка за надеждност на скалите (алфа на Кронбах); дескриптивна статистика; корелационен анализ; дисперсионен анализ; регресионен анализ; клъстърен анализ. Моделът на собственото за докторанта изследване логически произхожда от анализите в теоретичната част на дисертационния труд.

5. Научни приноси

Получени са значими научни и научно-приложни приноси и е обогатено психологическото познание за връзките между проблемното интернет поведение, агресията и тревожността при юношите.

Разглеждам като приноси и следните постижения на докторантката:

- Направени са задълбочени критични анализи с интердисциплинарен характер на понятията и теоретичните модели от предметната област на изследването, а именно: агресия, тревожност и проблемно поведение в дигитална среда, отнесени към конкретен възрастов период и концептуализирани в дискурса на изследователската цел;

- Типологизирани са различните поведенчески модели на тийнейджърите във връзка с конструкти като социална ангажираност, саморегулация и саморефлексия в дигитална среда;
- Синтезиран е собствен теоретико-емпиричен модел за изследване на особеностите на когнитивните и емоционалните компоненти на проблемното интернет поведение.
- За целите на изследването е структурирана авторска методика за измерване на изследваните величини;
- Резултатите от собственото емпирично изследване дават подробна информация за половите и възрастовите различия в нивата на агресия и тревожност и разкриват важни специфики и динамики в половите и възрастови различия в българската извадка.
- *Като цяло резултатите от изследването са сериозна база от знания, които активно могат да се използват от психолози и педагози за диагностика и прогнозиране на проблемното интернет поведение, остава отворено за допълване и доразвиване и лесно може да се модифицира като основа за бъдещи подобни изследвания.*
- Разработеният и верифициран авторски въпросник за изследване е надежден инструмент, който е позволил на авторката да профилира поведенческите изяви на тийнейджърите в интернет среда и да се открият значими личностни характеристики, които да са в основата на психологическата подкрепа при проблемни ситуации.
- В труда компетентно са анализирани и редица други проблеми, свързани с юношеската възраст, които са отлична основа за структуриране на програми, фасилитиращи изграждането на саморегулативни механизми, овладяване на тревожността, редуцирането на агресията в юношеска възраст.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Представеният списък от 3 публикации по темата на дисертацията съответства на изискванията за придобиване на ОНС „доктор“. Публикуването им в престижни списания е гаранция за професионализъм. Задълбочеността и качеството им са несъмнени.

Личният принос на докторантката оценявам в няколко посоки: интегративен подход към изследване на проблемното поведение в дигитална среда; откритата взаимовръзка между тревожност, агресивност и интернет поведение в тийнейджърска възраст; създаване на авторски въпросник за изследване на визираните проблеми; сполучлив опит за личностно типологизиране на участниците в интернет пространството; идеи за разработване на стратегии, програми, проекти за психологическа подкрепа при отклоняващото се поведение в горна училищна възраст.

7. Автореферат

Авторефератът адекватно отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд. Обемът му е оптимален и прецизен.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Дисертационното изследване е доминиращо полезно и обогатява от една страна базата данни за проблемното интернет поведение, от една страна, тревожността и отклоняващото се поведение, свързани с проблемното използване на интернет и профилирането на тийнейджърите. Създаването на въпросника за изследване на поведението в интернет и неговото валидиране предполагат разгръщане на обхвата при бъдещото му използване, както и използването му за други изследователски цели.

Резултатите от изследването са с висока степен на надеждност и могат да се използват за разработване на проекти, програми, стратегии за психологическа работа с тийнейджъри с проблемно интернет поведение.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На основата на гореизложения анализ, категорично заявявам, че дисертационният труд на Антония Трайкова на тема: „АГРЕСИЯ И ТРЕВОЖНОСТ ПРИ ДЕЦА В ТИЙНЕЙДЖЪРСКА ВЪЗРАСТ С ПРОБЛЕМНО ПОЛЗВАНЕ НА ИНТЕРНЕТ“ притежава достатъчно научни достойнства и това ми дава основание да гласувам ПОЛОЖИТЕЛНО и да предложа на членовете на научното жури да присъдим на Антония Георгиева Трайкова ОНС „ДОКТОР“ в област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2.Психология /Педагогическа и възрастова психология/

28.07.2025 г.

Изготвил становището:.....

Гр. Велико Търново

проф. д-р Велислава Чаварова